

Universiteit Leiden

Het Chinese economische beleid in Afrika: een effectief middel? Een analyse aan de hand van Namibië en Botswana

Naam: M.W.M.J. Crooijmans
Studentennummer: 1489526
Begeleider: Mevr. Dr. O.B.R.C. van Cranenburgh
Universiteit: Leiden
Betreft: Bachelorproject Internationale Betrekkingen & Organisaties
Inleverdatum: 12 juni 2017
Aantal woorden: 8396

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1. Concept definiëring en operationalisering.....	4
2. De verschillende visies op het Chinese economische beleid	6
3. Chinese economische doelstellingen voor Afrika	9
4. De activiteiten van China in Namibië op het gebied van economie en welzijn	10
4.1. Inleiding economie van Namibië	10
4.2. Activiteiten op het gebied van economie	10
4.3. Activiteiten op het gebied van welzijn	12
5. De activiteiten van China in Botswana op het gebied van economie en welzijn	15
5.1. Inleiding economie van Botswana	15
5.2. Activiteiten op het gebied van economie	15
5.3. Activiteiten op het gebied van welzijn	17
6. De effectiviteit van de activiteiten in Namibië en Botswana	19
6.1. Effect economische activiteiten in Namibië.....	19
6.2. Effect economische activiteiten in Botswana.....	22
6.3. Effect activiteiten op het gebied van welzijn in Namibië en Botswana	23
7. Conclusie	27
8. Literatuurlijst	29

1. Inleiding

Lange tijd was de ontwikkelingshulp aan Afrika het exclusieve domein van de OECD landen, volgens Woods (2008, p. 1206) de *established* (oude) donoren. Zij waren in 2005 goed voor \$100 miljoen aan ontwikkelingshulp aan verschillende ontwikkelingslanden in de wereld (Easterly, 2008, p. 3). Maar sinds een paar decennia zijn er nieuwe spelers in het domein die niet verbonden zijn aan de OECD DAC. Deze worden de *emerging* (nieuwe) donoren genoemd. China is een van deze nieuwe donoren, alhoewel het land naar eigen zeggen ontwikkelingshulp levert aan Afrikaanse landen.

Ik wil onderzoeken of China daadwerkelijk een belangrijke rol speelt in de economische en sociale ontwikkeling van verschillende Afrikaanse landen. Om te onderzoeken of China een rol speelt in de ontwikkeling, wordt er in het paper gebruik gemaakt van een vergelijkende *case study* tussen Namibië en Botswana. Er is specifiek gekozen voor deze twee Zuid-Afrikaanse landen omdat ze op elkaar lijken qua BNP en BNI per inwoner en qua Chinese economische activiteiten. In beide landen worden dezelfde factoren op het gebied van economische en sociale ontwikkeling onderzocht en geanalyseerd, zodat er een duidelijk beeld ontstaat van het mogelijke Chinese effect. Er wordt onderzocht in hoeverre het Chinese economische beleid ten aanzien van deze landen een effect heeft op de economische en sociale ontwikkeling en geanalyseerd of het gaat om een positief of negatief effect.

De hoofdvraag luidt als volgt:

- In hoeverre draagt China bij aan de economische en sociale ontwikkeling van Namibië en Botswana?

De volgende deelvragen zullen behandeld worden om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag:

- Wat zijn de verschillende visies op het Chinese economische beleid in Afrika?
- Wat zijn de verschillende activiteiten van China in Namibië op het gebied van economie en welzijn?
- Wat zijn de verschillende activiteiten van China in Botswana op het gebied van economie en welzijn?

- In hoeverre hebben de Chinese activiteiten, in Namibië en Botswana, effect op het gebied van economie en welzijn?

1.1. Concept definiëring en operationalisering

Ten eerste het concept ontwikkelingshulp. De officiële definitie van *Official Development Assistance* (ODA) van het DAC luidt:

‘ODA consists of flows to developing countries provided by official agencies (state and local governments), each transaction of which meets the following two criteria: it is administered with the promotion of the economic development and welfare of developing countries as its main objective and it is concessional in character and contains a grant element of a least 25 per cent’ (Führer in Riddell, 2007, p.16)

Riddell (2007, p. 17) bekritiseert deze definitie en maakt in zijn boek *Does Foreign Aid Really Work?* onderscheid tussen verschillende vormen van buitenlandse hulp, waaronder ook ontwikkelingshulp. Het concept ontwikkelingshulp kan volgens Riddell preciezer gedefinieerd worden door vast te stellen dat ontwikkelingshulp gericht is op armoedebestrijding, mensenrechten, menselijk welzijn en vrijheid.

Economische ontwikkeling is de gezamenlijke groei van alle producten en diensten in een land en dit wordt gemeten aan de hand van het BNP. Het BNP wordt geoperationaliseerd door de geldwaarde van alle geproduceerde goederen en diensten van één jaar bij elkaar te nemen (Greig, Hulme en Turner, 2007, p. 31). Om landen met elkaar te kunnen vergelijken, moet er volgens Greig et al. (2007, p. 32) gekeken worden naar het BNP en BNI per inwoner. Ondanks de kanttekening dat de informele sector niet meegerekend wordt in de berekening van het BNP, wordt gebruik gemaakt van bovenstaande definitie (Greig, et al., 2007, p. 34). Het concept economische ontwikkeling kan ook breder worden getrokken. Woods refereert naar vier kenmerken die zouden leiden tot macro-economische ontwikkeling: hoger groeipercentage, betere vormen van handel, toename van de export en hogere overheidsinkomsten (Woods, 2008, p. 3). Woods geeft in haar stuk geen antwoord op de vraag wat betere vormen van handel inhouden, maar refereert hiervoor naar Zafar (2007). Zafar (2007, p. 106) geeft aan dat betere vormen van handel voornamelijk betere contracten inhoudt voor de Afrikaanse bedrijven en overheden. Hiermee doelt hij op de *no strings attached*-handelsvereenkomsten tussen China en verschillende Afrikaanse landen. Er worden

bij deze handelsovereenkomsten geen eisen gesteld, behalve het *One-China Policy*, die inhoudt dat de Afrikaanse landen alleen met China handelsovereenkomsten mogen sluiten en niet met Taiwan (Zafar, 2007, p. 106). Er wordt verder niet specifiek ingegaan op welke vormen van handel, er wordt alleen geconcludeerd dat de Chinese handelsovereenkomsten beter zijn voor de Afrikaanse landen dan die van de oude donoren. Zafar (2007, p. 17) geeft alleen aan dat er door de Chinese activiteiten meer handel plaatsvindt en dat de contracten gunstiger zouden kunnen zijn voor de Afrikaanse bedrijven en overheden.

Macro-economische ontwikkeling kan ook leiden tot andere vormen van ontwikkeling. Greig et al. (2007, p. 37) geven aan dat macro-economische ontwikkeling nooit het enige instrument kan zijn om het niveau van ontwikkeling te meten. Sociale ontwikkeling wordt gedefinieerd aan de hand van verschillende sociaaleconomische variabelen gericht op het welzijn van mensen, waaronder gezondheidszorg, werkgelegenheid, onderwijs en geletterdheid. Ontwikkeling wordt gemeten door de *Human Development Index (HDI)* (Greig et al., 2007, p. 37).

In het onderzoek wordt gebruik gemaakt van bovenstaande definities en conceptualiseringen van macro-economische ontwikkeling en sociale ontwikkeling. Macro-economische ontwikkeling wordt gedefinieerd aan de hand van het BNP en BNI en de vier kenmerken van Woods en sociale ontwikkeling wordt gedefinieerd aan de hand van de kenmerken op het gebied van welzijn van Greig et al.

2. De verschillende visies op het Chinese economische beleid in Afrika

Er zijn zowel positieve als negatieve visies op het Chinese economische beleid in Afrika. Deze verschillende visies worden uiteengezet en geanalyseerd zodat er een duidelijk kader aanwezig is om te onderzoeken in hoeverre de Chinese economische activiteiten een effect hebben op verschillende factoren op het macroniveau in Namibië en Botswana. Er wordt eerst ingegaan op de positieve effecten (Brautigam en Anshan) en daarna worden de visies van de critici besproken (Woods, Mekonnen, Taylor).

Brautigam (2009, p. 311) constateert dat er in bepaalde gevallen sprake is van ontwikkelingshulp, maar beschrijft ook de keerzijde van het verhaal. Brautigam (2009, p. 132) herhaalt vaak het woord 'aid' en 'donor'. De Chinezen zijn hier niet gelukkig mee, omdat volgens hen de hand van de ontvanger altijd onder de hand van de donor ligt (Brautigam, 2009, p. 132). De Chinese bedrijven doen direct zaken met bedrijven in Afrikaanse landen en hebben veel sneller de infrastructuur gebouwd en hersteld dan de oude donoren (Brautigam, 2009, p. 133). Er zijn discussies of deze ontwikkelingshulp neerkomt op het ontplooiën van economische activiteiten, zoals handel en investeringen op macroniveau, omdat Afrikaanse landen voor een groot deel zelf bepalen waar het Chinese geld naartoe gaat. De oude donoren daarentegen bepalen vaak wat de ontvanger met de ontwikkelingshulp moet doen (Brautigam, 2009, p. 139). Concluderend kijkt Brautigam de economische activiteiten van China in Afrika vanuit een positief denkbeeld:

'The Chinese are linking business and aid in innovative ways. Ultimately, it is up to the African governments to shape this encounter in ways that will benefit their people.'
(Brautigam, 2009, p. 311)

De impact en effecten van de economische activiteiten van China in Afrika leiden volgens haar niet tot destabilisatie, slecht bestuur en onvoldoende armoedebestrijding (Brautigam, 2009, p. 307). Ze is voorstander van het Chinese economische beleid in Afrika. Brautigam baseert dit op China's eigen ervaringen: zelf heeft China honderden miljoenen mensen uit de armoede gehaald, veelal zonder ontwikkelingshulp maar door te geloven in investeringen, handel en technologie als leidraad voor ontwikkeling (Brautigam, 2009, p. 311).

Naast Brautigam zijn er meer auteurs die de positieve effecten belichten, zoals Anshan in Rotberg's boek *China into Africa* (2008). Anshan (2008, p. 20) gaat voornamelijk in op de macro-economische ontwikkeling die China teweeg brengt in Afrika door haar vraag naar grondstoffen. Deze vraag heeft geleid tot hogere grondstofprijzen, export en overheidsinkomsten; precies de kenmerken waar het om draait bij macro-economische ontwikkeling. Niet alleen de economische activiteiten hebben een positief effect op de Afrikaanse economie. Anshan (2008, p. 26-31) benadrukt ook de sociale ontwikkeling van Afrika waar China een grote rol in heeft gespeeld. In de periode 1963-1983 heeft China 71 medische klinieken geopend en 1.000 dokters naar Afrika gestuurd voor medische ondersteuning. Volgens Anshan (2008, p. 32) draait het om *co-development* en een win-winsituatie. Het is China's strategie om de Afrikaanse landen te helpen met hun armoedebestrijding en onafhankelijkheid en in ruil daarvoor profiteert China van de grondstoffen en materialen die zij uit Afrika halen.

Er wordt niet alleen een rooskleurig beeld geschetst van de Chinese economische activiteiten in Afrika. Woods (2008, p. 1207) zet in een wetenschappelijke analyse de positieve en negatieve aspecten van het Chinese economische beleid ten aanzien van Afrikaanse landen uiteen, maar Woods hoort wel bij de sceptici over het Chinese economische beleid. Sommige onderzoekers en critici beweren volgens Woods dat Afrikaanse landen een hoger groeipercentage, betere vormen van handel, verhoogde export en hogere overheidsinkomsten genereren door de Chinese economische activiteiten in hun land. De voorzitter van OECD DAC geeft juist aan dat het Chinese economische beleid gevaarlijk is omdat er geen voorwaarden aan vastzitten waardoor er geen verandering plaatsvindt op het gebied van *good governance*. Dit is echter één aspect en zoals er net geconcludeerd is bij Brautigam en Anshan, kan er dan nog steeds sprake zijn van positieve macro-economische effecten. China stelt geen voorwaarden omdat ze zich niet willen bemoeien met binnenlandse aangelegenheden. Om deze reden wordt de ontwikkelingshulp die gegeven wordt door de oude donoren als minder genereus en minder aantrekkelijk ervaren door de Afrikaanse regeringsleiders dan de ontwikkelingshulp van de nieuwe donoren (Woods, 2008, p. 1219). Woods gaat er niet op in of deze economische activiteiten ook daadwerkelijk iets opleveren op het gebied van welzijn en ontwikkeling. Het is daarom belangrijk om dit verder te onderzoeken. Woods concludeert dat er een opmars is van nieuwe donoren, mede door het falen van de oude donoren: meer dan de helft van het beleid van de IMF programma's wordt

niet geïmplementeerd door het ontwikkelingsland. Volgens Woods heeft het Westers beleid en de *Washington Consensus* hierdoor gefaald in Afrika (Woods, 2008, p. 1212).

Mekonnen (2015) is sceptisch ten aanzien van de economische activiteiten in Afrika. Mekonnen (2015, p. 235) heeft het over het Chinese standpunt en de Chinese doelstellingen voor Afrika. Volgens Mekonnen wil China investeren in Afrika door middel van economische activiteiten en financiële steun, wat ertoe moet leiden dat Afrika zelf een belangrijke handelspartner kan worden (Mekonnen, 2015, p. 237). Mekonnen gelooft echter niet in deze visie en is sceptisch omdat de nadelige effecten van de economische activiteiten sterker zullen zijn dan de positieve effecten. In de meeste Afrikaanse landen waar Chinese economische activiteiten plaatsvinden, is er geen democratische rechtstaat of een andere houdbare vorm van regeren. Volgens Mekonnen (2015, p. 251) zijn de verliezers van deze slecht bestuurd landen de armen van China en Afrika, omdat de opbrengsten van de economische activiteiten nooit eerlijk verdeeld of geïnvesteerd worden in positieve veranderingen op macroniveau. We zien dat er een verschil is tussen de visies van Woods en Mekonnen. Woods (2008, p. 1220/1) geeft het verschil aan tussen de nieuwe en oude donoren, maar gaat minder in op de nieuwe donoren. Mekonnen vult Woods aan en meent dat China alleen economische activiteiten start in Afrika voor eigen gewin. Hij gelooft niet in de win-win situatie die China zelf beschrijft.

Taylor (2006) sluit zich aan bij de visie van Mekonnen. Taylor (2006, p. 205) beschrijft dat hoewel de Chinezen zelf beweren dat ze hun invloeden in Afrika eind jaren '90 uitbreidden vanuit een solidariteitstandpunt, ze dit volgens hem voornamelijk deden om hun eigen positie veilig te stellen in de bipolaire wereldstructuur. Taylor (2006) richt zich in het bijzonder op de geschiedenis van China in Afrika en minder op de hedendaagse invloeden. Vanuit een historisch standpunt constateert Taylor (2006, p. 203) dat China de economische activiteiten in Afrika ontwikkelt voor eigen gewin om in eigen land haar bevolking te kunnen onderhouden.

3. Chinese economische doelstellingen voor Afrika

China baseert de relaties met de Afrikaanse landen op dertien principes. De eerste vijf principes zijn geïntroduceerd in 1953 en hebben betrekking op *peaceful co-existence* (vreedzame samenleving en samenwerking). Deze houden in dat er wederzijds respect is voor soevereiniteit en territoriale integriteit, geen wederzijdse agressie, geen bemoeienis met binnenlandse aangelegenheden en dat er gelijkheid is tussen China en het desbetreffende Afrikaanse land (Hellström, 2009, p. 6). De andere acht principes zijn geïntroduceerd in 1964 en hebben betrekking op *foreign aid* (buitenlandse hulp) en zijn gericht op economische activiteiten en doelstellingen. Deze houden in dat er geen voorwaarden vast zitten aan de rentevrije en –lage leningen, dat het ontwikkelingsland geholpen wordt om economisch onafhankelijk te worden, er snel resultaat behaald dient te worden door middel van kleine investeringen, er de hoogste kwaliteit Chinees materiaal en goederen geleverd moet worden, dat de ontwikkelingslanden geholpen worden met technologische veranderingen en dat de Chinese experts dezelfde behandeling en salaris krijgen als de lokale arbeiders. Het uiteindelijke doel is dat elk Afrikaans land, waar China economische banden mee heeft, zich onafhankelijk economisch kan ontwikkelen (Hellström, 2009, p. 7). In januari 2006 publiceerde de Chinese overheid een *white paper on China's African Policy*. Hierin staan de belangrijkste doelstellingen voor de Chinees-Afrikaanse relaties. Dit zijn: *mutual benefit* (wederzijds (economisch) voordeel), *common prosperity* (gemeenschappelijke welvaart) en *common development* (wederzijdse ontwikkeling) (White paper China's African Policy, 2006, p. 1).

Het valt op dat de Chinese overheid een win-winsituatie belangrijk vindt. Hierbij profiteren niet alleen Chinese handelaren en bedrijven van hun handel en investeringen maar ook de regionale en nationale economie van de Afrikaanse landen waar deze investeringen plaatsvinden. Als het bijvoorbeeld gaat om investeringen, dan wordt het volgende hierover geschreven in de *white paper*: *'The two sides should work together to create a favourable environment for investment and cooperation and protect the legitimate rights and interests of investors from both sides.'* (White paper China's African Policy, 2006, p. 2).

4. De activiteiten van China in Namibië op het gebied van economie en welzijn

4.1. Inleiding economie van Namibië

Namibië is van oorsprong een *resource based economy* (grondstoffen- en exporteconomie) met veel export van bewerkte en onbewerkte mineralen en (voedsel)producten, die goed zijn voor 76% van de totale export (Odada en Matundu, 2008, p. 3). Het BNP van Namibië is in de periode tussen 2002-2015 gestegen van \$3,4 miljard tot \$11,5 miljard. Dit heeft ertoe geleid dat het BNI per inwoner per jaar in dezelfde periode gestegen is van \$1.900 in 2002 tot \$5.190 in 2015 (Wereldbank, 2015). De economische groei stagneerde in 2015, maar voor de toekomst is door de Wereldbank (2015) een prognose opgesteld van een jaarlijkse economische groei van $\pm 5\%$.

Het is niet mogelijk om de stijging van het BNP en BNI in beide landen wel of niet toe te kennen aan de Chinese economische activiteiten. Daarom zal er gekeken worden naar de specifieke effecten van de economische activiteiten op basis van de vier macro-economische criteria van Woods. Er wordt ook gekeken naar het effect van deze criteria op lokaal en nationaal niveau. De Chinese activiteiten op het gebied van economie en welzijn in Namibië en Botswana worden eerst uiteengezet en daarna wordt er ingegaan op de effectiviteit van deze activiteiten.

4.2. Activiteiten op het gebied van economie

Chinese bedrijven investeerden, vanaf 2006, jaarlijks \$33 miljoen in de Namibische economie, voornamelijk in de bouwsector en infrastructuur (De Vries, 2014, p. 3). Veel publieke bouwprojecten in Namibië gaan daarom ook naar Chinese bedrijven, waaronder de bouw van de *State House* in 2002. De Chinese overheid had de aanbouw gefinancierd zonder voorwaarden, de bouw gebeurde zonder publieke inschrijving van het Chinese aannemersbedrijf en het regeringsgebouw werd gebouwd door Noord-Koreaanse bedrijven met Noord-Koreaanse en Chinese arbeiders (Dobler, 2005, p. 13). Hetzelfde gebeurde bij de bouw van het hoofdkantoor van het Namibische ministerie van landbouw. Het contract, ter waarde van \$75 miljoen, zou naar een Namibisch bouwbedrijf gaan maar is uiteindelijk aan een Chinees bouwconcern gegund. Deze voldeed echter niet aan de regelgeving en was niet geregistreerd bij de *Construction Industries Federation of Namibia (CIF)* (Menges, 2007,

p.1). In 2015 sleepte een onbekend Chinees bouwbedrijf de aanbesteding binnen voor de bouw van een snelweg tussen Windhoek en Okahandja ter waarde van \$1,5 miljard. De onderhandelingen waren al bezig vanaf 2013, maar het was uiteindelijk niet zo gek dat het contract naar een Chinees bedrijf ging omdat 16 van de 22 bidders Chinese bedrijven waren (Namibian Sun, 2015). De Chinese bedrijven hebben een groot belang in de Namibische bouwsector, hoewel ook veel bouwprojecten naar lokale Namibische bouwbedrijven gaan. De Chinezen kopen dan, onder toezicht van de overheid, het contract over van de lokale bouwbedrijven waardoor uiteindelijk de Chinezen bijna alle bouwprojecten in handen hebben (Ikela, 2017). Het lijkt alsof de bouwprojecten alleen voordelen opleveren voor de Chinese bedrijven, maar in het oosten van Namibië werd de afgelopen jaren met behulp van Chinese investeringen door Namibische bedrijven gewerkt aan vijf verschillende bouwprojecten, voornamelijk de aanleg van wegen. Deze bouwprojecten leveren werk op voor 6.000 ongeschoolde jongeren en volgens de lokale minister van transport willen de Chinese bedrijven zoveel mogelijk gebruik maken van lokale arbeidskrachten om de werkloosheidscijfers te verbeteren (Redactie Construction Review Online, 2017). In 2007 beloofde toenmalig president Hu Jintao dat er voor \$1,7 miljard aan concessionele leningen werd uitgegeven en een totaal van \$181 miljoen aan rentevrije leningen voor de bouw van ziekenhuizen en openbare scholen. In de noordoostelijke Caprivi regio zijn, door middel van een rentevrije Chinese lening van \$8,6 miljoen, 102 huizen gebouwd (De Vries, 2014, p. 3).

Dobler (2005, p. 4) focust, naast de bouwprojecten, ook op de aanwezigheid van Chinese handelaren, in de hoofdstad en de regio's. Als voorbeeld noemt hij het dorp Oshikango op de grens van Namibië en Angola waar honderden Chinese winkels en handelaren gevestigd zijn. Hier wordt veel handel gedreven door Chinese handelaren die zich als een olievlek uitbreiden over de regio. De Chinese handelaren importeren hun goederen rechtstreeks uit China zonder dat dit geregistreerd wordt als officiële import. Het is daarom lastig te meten hoe groot de import uit China is voor de Namibische markt. Cissé (2016) geeft ook aan dat het aantal Chinese handelaren toeneemt in de hoofdstad Windhoek, vooral in de arme wijk Katutura. De Chinese handelaren zitten voornamelijk in deze wijk, omdat de goedkope Chinese textielproducten betaalbaar zijn voor de Namibische bevolking (Cissé, 2016, p. 1). Omdat de producten relatief goedkoop zijn, breidt de Chinese handel zich in deze arme wijken in Windhoek steeds verder uit met andere consumptiegoederen, waaronder kleding, schoenen, elektronica en andere koopwaar.

4.3. Activiteiten op het gebied van welzijn

Werkgelegenheid

Verschillende Namibische kranten schrijven over de banenmachine van de Chinese bedrijven voor de lokale ongeschoolde arbeiders en jongeren. Volgens Construction Online (2017) en Africa News (2015) zorgden de Chinese bedrijven ervoor dat 6.000 werkloze jongeren weer aan de slag konden bij een van de grote bouwprojecten of in de mijnen. Er zijn voornamelijk negatieve effecten van de aanwezigheid van de Chinese bedrijven op de werkgelegenheid. In de detailhandel, die zich voornamelijk afspeelt in regio's, zijn er weinig Namibiërs die positief zijn over de komst van de Chinese handelaren. Het uurloon van een Namibische werknemer, in dienst bij een Namibische handelaar, ligt tussen de \$500 en \$1.000 per maand, terwijl het uurloon van een Namibische werknemer, in dienst bij een Chinese handelaar, tussen de \$100 en \$500 per maand ligt. Daarnaast moeten de werknemers bij een Chinese handelaar 7 dagen per week werken zonder lunchpauze en wordt er geen rekening gehouden met de gezondheid en veiligheid van de werknemers (Chen, Goldstein and Orr, 2009, p. 3). Uit een enquête blijkt dat 92% van de Namibische werknemers in dienst is bij een Chinese handelaar om te kunnen overleven (Weidlich, 2008). Theoretisch gezien wordt er werkgelegenheid gecreëerd door de Chinese handelaren, maar door het aanbod van de goedkope Chinese consumptiegoederen worden alle andere Namibische handelaren weggeconcurrerd waardoor er alleen nog maar werkgelegenheid is bij de Chinese winkels (Weidlich, 2008).

Uit een inspectie van het Namibische ministerie van *labour and social welfare* uit 2006 bleek dat de Chinese activiteiten in de bouwsector nog minder leiden tot werkgelegenheid. De Chinese bouwbedrijven nemen voornamelijk Chinezen of andere buitenlandse arbeiders in dienst omdat zij vinden dat de Namibische arbeiders een laag arbeidsethos hebben en niet gekwalificeerd zijn voor bepaald zwaar constructiewerk (Jauch en Sakaria, 2009, p. 15). De toestroom van de Chinese handelaren en bouwbedrijven neemt elk jaar toe en dit leidt tot meer werkgelegenheid voor de Namibische bevolking, ook in de armere wijken. Echter, de effectiviteit hiervan kan in twijfel worden getrokken. De effectiviteit wordt in een volgend hoofdstuk verder geanalyseerd en onderbouwd.

Armoedebestrijding

Er kan een link gelegd worden tussen het niet bieden van werkgelegenheid en het niet kunnen oplossen van de armoede, omdat werkgelegenheid en armoedebestrijding deels met elkaar te

maken hebben. De Namibische overheid heeft zelf een meerjarenprogramma opgesteld, genaamd ‘*Namibia Poverty Mapping*’, om de armoede in eigen land te verminderen (Dongmiao, 2017). De ouderdom subsidie is sinds 2014 gestegen met \$600 per jaar en er leven in 10 jaar tijd 125.000 mensen minder in armoede (Dongmiao, 2017). De Chinese handelaren en bouwbedrijven zien niet toe op armoedebestrijding in Namibië, echter ze stimuleren deels het verbeteren van het welzijn van de lokale bevolking, mede door het goedkoop aanbieden van consumptiegoederen die anders niet beschikbaar zouden zijn (Jauch en Sakaria, 2009, p. 17). De Zuid-Afrikaanse en Westerse consumptiegoederen konden niet aangeschaft worden door de Namibische bevolking, vooral in de armere dorpen in de regio. Het is echter de vraag of de verkoop van goedkope consumptiegoederen ook leidt tot een positief effect op het gebied van armoedebestrijding. Dit wordt besproken bij de effectiviteit.

Gezondheidszorg

In 2006, tijdens de FOCAC-bijeenkomst, presenteerde China het *Chinese Young Volunteers Serving Africa Program*. Hierin staat dat de Afrikaanse landen de komende jaren geholpen worden op het gebied van onderwijs, landbouw, sport en gezondheidszorg (Huang en Morrison, 2007, p. 4). In 2007 maakte de Chinese minister van volksgezondheid bekend dat er \$8 miljard gedoneerd wordt aan de WHO om de publieke gezondheidszorg te verbeteren in Afrikaanse landen. De Chinese overheid heeft geen controle over deze donatie aan het WHO en daarom is het belangrijk om te kijken naar de mogelijke veranderingen in de gezondheidszorg op lokaal en nationaal niveau. In het FOCAC plan van de Chinese overheid staat dat er de komende jaren 10 ziekenhuizen en 30 anti-malaria klinieken gebouwd zullen worden in Namibië en de Chinese overheid investeert volgens Odada en Matundu (2008, p. 29) onbekende bedragen in de publieke gezondheidszorg van Namibië. Er zijn echter ook verschillende kanttekeningen te plaatsen bij deze investeringen. Ten eerste wordt er geen gebruik gemaakt van Westerse medicatie maar van Chinese medicatie en geneesmethoden, omdat deze traditionele Chinese medicatie goedkoper is en minder bijwerkingen heeft dan Westerse medicatie. Daarnaast zijn er enkele cruciale problemen bij het gebruik van Chinese medicatie: alle verpakkingen en bijsluiters zijn in het Chinees, de effectiviteit van de Chinese geneesmiddelen is nooit onderzocht en het is ook niet onderzocht of je de medicatie tegelijk kan innemen met andere (Westerse) medicatie (Odada en Matundu, 2008, p. 29). Ten tweede leveren de Chinezen niet de artsen en het overige medische personeel in de gebouwde staatsziekenhuizen (Taylor, 2006, p. 16). Zij bieden alleen Chinese medicatie en personeel

aan in de particuliere Chinese klinieken en het effect van de geneesmethode en de medicatie in deze klinieken is niet onderzocht.

5. De activiteiten van China in Botswana op het gebied van economie en welzijn

5.1. Inleiding economie van Botswana

Botswana is net als Namibië een grondstoffen- en exporteconomie met veel export en handel in diamanten en export van bewerkte eindproducten, zoals kleding en andere vormen van textiel (Hellström, 2006, p. 10). Het BNP van Botswana is in de periode tussen 2002-2015 aanzienlijk gestegen van \$5,4 miljard tot \$14,3 miljard. Het BNI per inwoner is in dezelfde periode gestegen van \$2.790 in 2002 tot \$6.460 in 2015 (Wereldbank, 2015). In Botswana stagneerde ook in 2015 de groei, maar voor de toekomst is dezelfde prognose vastgesteld van 5% per jaar.

5.2. Activiteiten op het gebied van economie

De Chinese economische activiteiten in Botswana bestaan voor een groot deel uit de exploitatie en import van diamanten uit Botswana met een importwaarde voor China van \$1,66 miljard. Hiermee wordt voorzien in de grote Chinese binnenlandse vraag naar luxe diamanten die goed is voor \$2,5 miljard (Embassy People's Republic of China in Botswana, 2008). Een derde van het BNP, 80% van de export en 40% van de overheidsinkomsten van Botswana bestaat uit de handel in ruwe diamanten. Mede vanwege de dalende vraag en verkoop van diamanten is de jaarlijkse groeiprognoze van het BPN in 2015 bijgesteld van 4,9% naar 2,6% (Krawitz, 2015). Krawitz (2015) geeft aan dat Botswana tot 2015 heeft geprofiteerd van de diamanthandel, ook door de grote vraag uit China, maar dat de komende jaren de vraag zal afnemen en dat ligt voor een groot gedeelte aan de daling in luxe-uitgaven in China en Azië. De diamanthandel tussen Botswana en China blijft een constante factor de komende jaren, maar neemt af in relevantie.

De bouwprojecten zijn, net zoals in Namibië, belangrijke Chinese economische activiteiten en de bouwsector in Botswana is goed voor 7% van het BNP (Chen, 2009, p. 4). Tussen 2003 en 2008 zijn er 18 grote bouwprojecten gerealiseerd door Chinese bouwbedrijven met een totale investering van \$740 miljoen, waaronder de bouw van vier ziekenhuizen, twee universiteitsgebouwen, verschillende maatschappelijke instituten en schoolprojecten (Chen, 2009, p. 7). De *China Civil Engineering Construction Corporation (CCECC)* is een van de belangrijkste Chinese bouwbedrijven in Botswana en sleepte in de zomer van 2016 een

bouwproject binnen ter waarde van \$180 miljoen. De order werd binnengehaald ondanks dat bedrijven, zoals CCECC, met slechte werkomstandigheden voor hun arbeiders vanaf 2013 op een zwarte lijst zouden komen (Sunday Standard Reporter, 2016). CCECC zou eigenlijk op die zwarte lijst moeten staan maar kreeg het bouwcontract toch omdat zij opereert vanuit China en zich niet hoeft te houden aan de lokale wetgeving. Bij aanbestedingen waar geen grote bedragen mee gemoeid zijn, moeten Chinese bedrijven concurreren met lokale Botswanaanse bouwbedrijven. Om die reden willen grote Chinese bouwbedrijven volgens Chen (2009, p. 8) overstappen naar de bouw van (snel)wegen en infrastructuurprojecten waar ze het alleenrecht verkrijgen omdat deze projecten grote kapitaalinvesteringen vereisen. De lokale Botswanaanse partijen kunnen deze investeringen niet opbrengen.

In 2003 en 2006 zijn drie contracten voor verbindingswegen gegaan naar de *China State Construction Engineering Company (CSCEC)* met een totaal aan projectkosten van \$69 miljoen en een investering van de Chinese Ex-Im bank (investeringsbank voor Chinese bouwbedrijven) van \$59 miljoen (Foster, et al., 2009, p. 97). In 2007 is er een contract getekend tussen een onbekend Chinees bedrijf en het ministerie van infrastructuur in Botswana voor de bouw van de Trans-Kgalagadi verbindingsspoorweg tussen Namibië en Botswana. In 2014 verwierf een onbekend Chinees bouwbedrijf het contract voor de bouw van de A1-snelweg tussen Tonota en Francistown, ter waarde van \$113 miljoen. Volgens Foster et al. (2009, p. 24) is wegenbouw erg belangrijk in Botswana en hebben een paar Chinese bedrijven, waaronder CCECC en CSCEC een monopolie-positie. Daarnaast wordt er nog voor \$800 miljoen een kolencentrale gebouwd en voor \$140 miljoen geïnvesteerd in een elektriciteitscentrale in Oost-Botswana (Executive Research Associates, 2009, p. 69). In Botswana zijn ook Chinese handelaren actief op lokaal niveau, maar in mindere mate dan in Namibië.

De Chinese economische activiteiten in Botswana lopen uiteen en bij veel projecten, zoals de exploitatie en export van diamanten, de bouwprojecten en de wegenbouw zijn grote investeringen gemoeid. Het is nu van belang om te onderzoeken in hoeverre deze economische activiteiten leiden tot ontwikkeling op macroniveau en andere vormen van ontwikkeling, waaronder werkgelegenheid.

5.3. Activiteiten op het gebied van welzijn

Werkgelegenheid

Chen (2009, p. 8) gaat voornamelijk in op de positieve effecten in de bouwsector en concludeert dat de Chinese betrokkenheid heeft geleid tot een verlaging van de kosten van de infrastructuur en de creatie van nieuwe werkgelegenheid voor de lokale Botswanaanse bevolking. De Chinese bouwbedrijven winnen volgens hem de aanbestedingen, omdat ze door hun kleine marge, lage kostenstructuur en efficiëntie altijd het laagste bod kunnen uitbrengen (Chen, 2009, p. 10). Ze leveren goedkoop materiaal wat door lokale arbeiders gebruikt wordt voor kleinere projecten, en het salaris van de Chinezen en Botswanen ligt op hetzelfde peil (in tegenstelling tot het salaris van de Namibische werknemers in de handel). Daarnaast zegt professor Bothale van de Botswanaanse staatsuniversiteit: *'there are lots of Chinese businesses, ranging from small shops to big construction companies – these businesses are contributing to the growth of the economy and GDP.'* (Ndlovu, 2014). Aan de andere kant geeft Chen aan dat er ook een keerzijde aan zit als het gaat om het verschaffen van werkgelegenheid, omdat er amper lokale arbeiders in dienst worden genomen door Chinese bouwbedrijven. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat de Botswanaanse arbeiders volgens de Chinese bedrijven niet ervaren, geschoold, productief en efficiënt genoeg zijn. Om die redenen laten de Chinese bedrijven liever Chinese arbeiders overvliegen vanuit China. Volgens Youngman (2013, p. 8) zijn er meer problemen, namelijk de slechte kwaliteit van het vakmanschap, de beschuldigingen van corruptie en de slechte arbeidsomstandigheden en veiligheid. Dus ook al zouden de Chinese bedrijven werkgelegenheid creëren onder de lokale bevolking, dan zouden nog steeds deze neveneffecten optreden waardoor het welzijn van de lokale bevolking er niet op vooruit gaat.

De detailhandel in Botswana kent, net als in Namibië, lage lonen, de arbeidsomstandigheden zijn erbarmelijk en de sociale relatie tussen de Botswanen en Chinezen is slecht (Yanyin, 2017, p. 2). Deze goedkope Chinese consumptiegoederen leiden niet alleen tot een verslechtering van het algemeen welzijn, maar ook tot banenverlies in andere Afrikaanse landen door goedkope export naar Botswana. Zuid-Afrika was namelijk een belangrijke handelspartner van Botswana en de toegenomen Chinese export van textiel heeft geleid tot het sluiten van verschillende textielfabrieken in Zuid-Afrika. Dit had tot gevolg dat er 85.000 banen verloren gingen in Zuid-Afrika wat weer een negatief effect had op de textielhandel met Botswana (Sekakela, 2014, p. 13).

Educatie, gezondheidszorg en armoedebestrijding

Educatie speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling voor het verbeteren van het algemeen welzijn van de bevolking. China probeert ook hier een belangrijke rol in te vervullen door scholen te bouwen en studiebeurzen te geven aan excellente Botswanaanse studenten zodat ze kunnen studeren aan een gerenommeerde Chinese universiteit. Tuwana, een Chinees bouwbedrijf, heeft tussen 2007 en 2009 vier scholen gebouwd in Botswana ter waarde van \$29 miljoen, CSESC heeft in 2008 een *instute of education* gebouwd voor \$20 miljoen en China Jiangsu International heeft een *Goodhope Institute* gebouwd ter waarde van \$54 miljoen (Chen, 2009, p. 7). Een ander Chinees bouwbedrijf heeft een middelbare school voor 1.500 studenten gebouwd in Zuidwest Botswana (Tianran, 2015).

Net zoals in Namibië worden in Botswana ook ziekenhuizen gebouwd en onbekende bedragen geïnvesteerd in de gezondheidszorg. Tussen 2003 en 2008 zijn vier ziekenhuizen gebouwd in Botswana, waarvan drie openbaar met een totale investering van \$127 miljoen (Chen, 2009, p. 7). De Namibische (staats)ziekenhuizen worden wel gebouwd door de Chinese bedrijven, maar daarna staan ze leeg omdat er geen medische teams geleverd worden door de Chinezen. Ze zijn er alleen voor de bouwprojecten. De ziekenhuizen worden achtergelaten zonder medisch personeel en apparatuur. De Chinezen dragen alleen zorg voor de eigen gebouwde klinieken die bemand worden door Chinees personeel en waar Chinese geneesmethoden worden toegepast.

Op het gebied van armoedebestrijding sluiten de Chinese en Botswanaanse overheden akkoorden om samen te realiseren dat de armoede daalt in Botswana. De Botswanaanse overheid is hier erg tevreden over en geeft aan te kunnen leren van het Chinese model van armoedebestrijding (Luan, 2012). Dit is een verschil met Namibië. Daar werkt de Chinese overheid niet samen met de Namibische overheid op het gebied van armoedebestrijding, maar stelt de Namibische overheid zelf een meerjarenplan op.

6. De effectiviteit van de activiteiten in Namibië en Botswana

De Chinese ambassade in Botswana schetst een rooskleurig beeld van de Chinese investeringen en handel, terwijl er anderzijds op regionaal niveau wetgeving wordt gemaakt die verbiedt dat Chinese bedrijven aanbestedingen krijgen. Om de effectiviteit van de Chinese economische activiteiten op macro-economisch niveau te beoordelen, wordt gebruikt gemaakt van de criteria voor macro-economische ontwikkeling van Woods (2008, p. 3). Er wordt gekeken of de Chinese economische activiteiten in Namibië en Botswana leiden tot een hoger groeipercentage, betere vormen van handel, verhoogde export en hogere (overheids)inkomsten. Daarna wordt de effectiviteit van de Chinese activiteiten onderzocht op het gebied van welzijn aan de hand van de kenmerken van Greig et al. (2007, p. 37), waaronder werkgelegenheid, onderwijs en gezondheidszorg.

6.1. Effect economische activiteiten in Namibië

Hoger groeipercentage

De Chinese handelaren, bouwbedrijven en Chinese ambassade beweren dat ze de werkgelegenheid verbeteren en betere vormen van handel en hogere inkomsten voor de lokale bevolking creëren. Ondanks de mogelijk oneerlijke concurrentie, zoals besproken in voorgaande hoofdstukken, leiden de Chinese economische activiteiten en de aanwezigheid van de Chinese handelaren tot een goed draaiende lokale economie: de laatste acht jaar heeft het grensgebied Oshikango nog nooit zo een hoge groei gezien (Dobler, 2005, p. 12). Het zijn niet de Chinese handelaren die de oneerlijke concurrentie veroorzaken. Dat zijn de producenten en leveranciers van goedkope producten in China die hun producten exporteren naar Chinese handelspartners in Namibië (Dobler, 2005, p. 12). De Chinese handelaren zijn vaak arme mensen die door Chinese producenten naar het buitenland gestuurd worden om handel te drijven.

Betere vormen van handel

Volgens Odada en Matundu (2008, p. 27) leveren de Namibische handelaren betere kwaliteit en concurreren zij daardoor niet met de Chinese handelaren die slechtere kwaliteit leveren. Ook zijn de Namibische handelaren verbonden aan overheidsinstanties en andere retailers op de markt via contracten. Odada en Matundu (2008, p. 27) geven aan dat sommige Namibische handelaren samenwerken met de Chinezen en zo kennis verkrijgen over de Chinese markt en

direct kunnen importeren van Chinese producenten. De Chinese handelaren creëren op de korte termijn werkgelegenheid en inkomsten voor de lokale bevolking. Als we kijken naar de nationale macro-economische ontwikkeling op het gebied van handel en investeringen, dan zijn het vooral de consumenten die profiteren van de goedkope Chinese consumptiegoederen, van textielproducten tot witgoed. Deze goederen worden door de lagere prijs ook beschikbaar voor armere mensen, waardoor de *consumer welfare* stijgt en de overheidsinkomsten stijgen door de belastingheffing (Odada en Matundu, 2008, p. 28). Zafar (2007, p. 106) geeft aan dat betere vormen van handel inhoudt dat de Afrikaanse handelaren betere contracten krijgen door de samenwerking met de Chinese bedrijven. Odada en Matundu (2008, p. 28) geven echter aan dat de Namibische handelaren zelf al contracten hebben met andere retailers en geen contracten sluiten met de Chinese handelaren of bedrijven. In de bouwsector leidt de Chinese aanwezigheid van bouwbedrijven daarmee niet tot betere vormen van handel. Bijna alle aanbestedingen gaan naar Chinese bouwbedrijven en wanneer een aanbesteding toch naar een Namibisch bouwbedrijf gaat, wordt deze uitgekocht door een Chinees bouwbedrijf. De Namibische bouwbedrijven profiteren weliswaar van de goedkoop geproduceerde Chinese bakstenen (Odada en Matundu, 2008, p. 26), maar dit leidt niet tot betere vormen van handel en hogere inkomsten omdat zij geen grote aanbestedingen toegedeeld krijgen.

Verhoogde export

Een ander belangrijk criterium van Woods voor macro-economische ontwikkeling is de verhoogde export, in dit geval de export van Namibië naar China. Odada en Matundu (2008, p. 10) geven ook aan dat China nauwelijks effect heeft gehad op de economie in Namibië in de periode 1998-2006. Namibië heeft in 2004 en 2005 een klein handelsoverschot maar in alle andere jaren is er altijd een handelstekort. In 2016 bedraagt het handelstekort zelfs 43,1%, wat neerkomt op \$39 miljard. Dit is een verschil van meer dan \$11 miljard met 2015 (Kaira, 2016, p.1). De aanwezigheid van Chinese bedrijven en investeerders zorgt niet voor een positieve handelsbalans tussen beide landen, omdat China in 2015 behoorde tot de landen met het grootste handelstekort met Namibië, namelijk een tekort van \$4,3 miljard (Kaira, 2016, p.1). Volgens Odada en Matundu (2008, p. 11) is China geen grote importeur en exporteur van goederen uit Namibië, er gaat maar tussen de 0 en 1,8% van de export van Namibië naar China en er wordt van de totale import tussen de 0,3 en 3,5% geïmporteerd uit China. Er is geen positieve handelsbalans tussen China en Namibië en het handelstekort van Namibië neemt alleen maar toe. In vergelijking met Botswana en Zuid-Afrika, respectievelijk goed voor 21,5% en 19,5% van de export van Namibië in 2015, zijn dit geen grote percentages.

Odada en Matundu verklaren dat de Namibische handelaren niet concurreren met de Chinezen door het verschil in kwaliteit, maar de vraag is of dit klopt. Decennia lang waren consumptiegoederen, zoals witgoed, niet beschikbaar voor de armere bevolking omdat deze te duur waren. De Chinezen hebben ervoor gezorgd dat meer consumptiegoederen beschikbaar werden voor iedereen en ondanks het verschil in kwaliteit, kiest de armere consument toch voor het goedkopere consumptiegoed. De Namibische handelaren vinden ook dat de Chinese handelaren oneerlijk concurreren door dezelfde producten goedkoper te importeren vanuit China (Dobler, 2005, p. 1). Hierdoor moeten de Namibische handelaren, door de moordende regionale concurrentie van de Chinezen, andere vormen van handel opzetten, maar dit betekent niet dat dit leidt tot betere vormen van handel.

Hogere (overheids)inkomsten

De hoge groei in Oshikango en andere regiogebieden leidt ook tot negatieve effecten. Naast de oneerlijke concurrentie door de lage prijzen geeft Dobler (2005, p. 11) aan dat de opbrengsten van de handel vaak weer geïnvesteerd worden in China, waardoor de lokale economie er niet op vooruit gaat. De regionale Chinese aanwezigheid zou geblokkeerd kunnen worden door Namibische wetgeving, maar door de goede politieke relaties tussen China en Namibië hebben de handelaren vrij spel (Dobler, 2005, p. 12). Op de lange termijn worden de Namibische handelaren weggeconcentreerd met als gevolg nadelige effecten voor de regionale macro-economische ontwikkeling. De bouwsector wordt gedomineerd door vijf Chinese bouwbedrijven en deze krijgen een voorkeursbehandeling boven de Namibische bouwbedrijven waardoor de Chinezen de aanbestedingen en contracten krijgen voor de grote bouwprojecten. Dit leidt ertoe dat ook hier oneerlijke concurrentie plaatsvindt (Odada en Matundu, 2008, p. 26). Op de korte termijn levert het de Namibische bouwbedrijven geld op, omdat de Chinese bedrijven de contracten overnemen, maar op de lange termijn krijgen zij geen aanbestedingen meer die zij zelf kunnen uitvoeren.

De conclusie is dat, alles samengenomen, de Chinese economische activiteiten in Namibië niet leiden tot macro-economische ontwikkeling. Er is weliswaar sprake van een hogere groei in de regio, maar er wordt niet samengewerkt tussen de Namibische en Chinese bedrijven. Er is een negatieve handelsbalans tussen China en Namibië en de export van Namibië naar China daalt al enkele jaren. Daarnaast kunnen de Namibische handelaren en bouwbedrijven niet concurreren met de Chinezen wat op de lange termijn leidt tot slechtere vormen van handel en minder inkomsten.

6.2. Effect economische activiteiten in Botswana

Hoger groeipercentage

De conclusies over de effectiviteit van de Chinese economische activiteiten verschillen in Botswana niet met die van Namibië. Net als in Namibië nemen de Chinese handelaren in sommige regio's in Botswana ook de lokale markt over met de import van goedkope consumptiegoederen en de realisatie van grote winkelcentra: *Oriental Plaza's*. De reactie van de Botswaanse handelaren verschilt alleen met die van de Namibische handelaren (Yanyin, 2017, p. 17).

Betere vormen van handel en verhoogde export

In 2008 hebben 1.000 Botswaanse regionale handelaren grote containers met kleding en elektronische gadgets geïmporteerd vanuit China om de concurrentiestrijd aan te gaan met de gevestigde Chinese concurrentie. Volgens de Chinese ambassadeur in Botswana leidt dit tot betere vormen van concurrentie en handel, omdat de Botswanen veel kunnen leren van de Chinese handelsgeest, wat uiteindelijk zal leiden tot hogere inkomsten en groei (Yanyin, 2017, p. 17). De Chinezen investeren ook in textiel fabrieken die Botswaanse eindproducten exporteren naar de VS, Zuid-Afrika en Europa. Dit leidt tot verhoogde export en inkomsten voor de handelaren die positieve effecten teweeg brengen voor de macro-economische ontwikkeling. Het is echter cruciaal om hier een kanttekening bij te plaatsen, omdat deze informatie enkel afkomstig is van de Chinese ambassade en er geen exportcijfers bekend zijn van de textiel fabrieken die deels in handen zijn van Chinese investeerders. De handelsbalans van Botswana over de afgelopen jaren laat ook een ander beeld zien dan de Chinezen beschrijven. In 2013 en 2014 was er nog een klein handelsoverschot van een \$0,5 miljard, maar in 2015 is er een handelstekort van \$1,3 miljard (WITS, 2015). China behoort ook niet tot de top 5 importeurs of exporteurs van Botswana. Daarnaast geeft volgens een survey meer dan 44% van de lokale Botswaanse handelaren aan dat de Chinezen in de regio hen niet helpen bij het bevorderen van de lokale economische situatie, tegenover 11% die er positief tegenover staat (Sautman en Yan, 2009). In Botswana geldt hetzelfde probleem als in Namibië: de lokale bevolking, die nu ineens toegang heeft tot goedkopere consumptiegoederen, profiteert wel, net zoals de overheid. De Botswaanse overheid bevindt zich in een lastige situatie. Aan de ene kant kan er wetgeving gemaakt worden die leidt tot betere vormen van handel en concurrentie, maar zal leiden tot lagere overheidsinkomsten op de korte termijn. Aan de andere kant kunnen ze de situatie zo laten wat leidt tot betere macro-

economische ontwikkeling voor de handelaren en tot lagere overheidsinkomsten op de langere termijn.

Verhoogde (overheids)inkomsten

Het doel van de Chinese bouw- en infrastructuurprojecten in Botswana om de kosten te verlagen en nieuwe arbeidsmogelijkheden te creëren is voor een groot gedeelte mislukt (Yanyin, 2017, p. 182). De baten die gecreëerd worden door de Chinese bouwprojecten komen voornamelijk terecht bij de Chinese bedrijven, arbeiders en de Botswaanse overheid. De Chinese bouwbedrijven concurreren de lokale Botswaanse bouwbedrijven weg door hun lage bouwkosten. De lokale bouwbedrijven profiteren weliswaar ook van de investeringen, maar dit is alleen op korte termijn en slechts een fractie van de totale inkomsten van de Chinese bouwbedrijven (Yanyin, 2017, p. 182). In 2013 verkondigde de toenmalige Botswaanse president Ian Khama dat de overheid in het vervolg zorgvuldiger zal zijn met het uitbesteden van bouwprojecten aan Chinese bedrijven, omdat het leidt tot slechte arbeidsomstandigheden, niet afgeronde projecten en oneerlijke concurrentie. We zien dus zelfs dat op nationaal niveau de bouwprojecten niet leiden tot macro-economische ontwikkeling. De Botswaanse regering treedt harder op tegen de oneerlijke Chinese concurrentie, in ieder geval op nationaal niveau en als het gaat om hun eigen inkomsten. Het harder optreden van president Khama in 2013 kon ook te maken hebben met de naderende verkiezingen in 2014, die zijn partij gemakkelijk won (Trouw, 2014).

De conclusie is dat de Chinese economische activiteiten in Botswana niet leiden tot macro-economische ontwikkeling. Ondanks dat de Botswaanse handelaren de Chinese handelsgeest overnemen en hierdoor de concurrentie kunnen aangaan en meer kunnen verdienen, geven de handelaren in de regio aan dat de Chinezen niet bijdragen aan de economische ontwikkeling in de regio. Daarnaast behoort China niet tot de belangrijkste importeurs of exporteurs van Botswana en kunnen de Botswaanse bedrijven niet op tegen de Chinese concurrentie.

6.3. Effect activiteiten op het gebied van welzijn in Namibië en Botswana

Om een nog duidelijker beeld te kunnen schetsen zijn ook andere factoren van ontwikkeling belangrijk. Daarom wordt aan de hand van de sociaaleconomische variabelen werkgelegenheid, gezondheidszorg, onderwijs en educatie onderzocht in hoeverre de Chinese economische invloed in Namibië en Botswana heeft geleid tot een verbetering van het sociale welzijn van de bevolking.

Inleiding human development Namibië en Botswana

Figuur 1 laat zien dat Namibië en Botswana op het gebied van *Human Development* veel op elkaar lijken. Het grote verschil zit in het volgen van secundair onderwijs. In Namibië stagneert deze groei al sinds 1995, terwijl in Botswana het percentage enorm gegroeid is. Onderwijs, werkgelegenheid en geletterdheid zijn belangrijke factoren voor het meten van welzijn van mensen in een land. Het is interessant om te onderzoeken of de Chinese economische activiteiten een positieve invloed hebben op de factoren op het gebied van welzijn in Namibië en Botswana.

<i>Factoren HDI</i>	1995	2000	2005	2010	2015
<i>Namibië in %</i>					
<i>Plek ranglijst</i>	-	115	125	105	125
<i>Index</i>	0,581	0,556	0,627	0,604	0,640
<i>Werkloosheid</i>	19,5%	20,3%	23,9%	22,1%	25,5%
<i>Geletterdheid¹</i>	38%	-*	-*	-*	81,9%
<i>Secundair onderwijs</i>	32,6%	29,3%	31,3%	34,4%	39%

<i>Factoren HDI</i>	1995	2000	2005	2010	2015
<i>Botswana in %</i>					
<i>Plek ranglijst</i>	-	122	131	98	108
<i>Index</i>	0,592	0,560	0,565	0,678	0,698
<i>Werkloosheid</i>	21,7%	15,8%	20,5%	17,9%	18,6%
<i>Geletterdheid¹</i>	23%	69,8%	79,8%	81,2%	88,5%
<i>Secundair onderwijs</i>	53,4%	61,5%	70,0%	77,8%	86,7%

Figuur 1 (cijfers HDI Namibië en Botswana, Human Development Reports 1990-2015, UNDP)

¹data van CIA World Factbook, gegevens over 1995-2010 zijn niet beschikbaar bij de Worldbank of UNDP

*geen accurate en/of betrouwbare gegevens

Namibië en Botswana

Werkgelegenheid

Als het gaat om de werkgelegenheid, dan blijkt al uit het vorige hoofdstuk over de economische activiteiten dat verschillende Chinese bouwprojecten in Namibië leiden tot werkgelegenheid, ook onder jongeren. Echter, om twee redenen levert dit geen grote bijdrage aan de Namibische werkgelegenheid. Ten eerste bedraagt het werkloosheidspercentage in Namibië 25,5%, wat neerkomt op bijna 900.000 werklozen (NSA, 2016). Ten tweede ligt het uurloon voor een Namibische werknemer veel lager bij een Chinese handelaar. Relatief gezien leveren deze 6.000 korte termijnbanen niets op voor de stimulering van de algehele werkgelegenheid. Er wordt voornamelijk geschreven over de korte termijneffecten van de Chinese economische activiteiten. Er wordt geen rekening gehouden met de lange termijn. De goedkope consumptiegoederen en bouwmaterialen leiden weliswaar tot een verbetering van het welzijn, maar op de lange termijn leidt dit tot het verdwijnen van banen in de handel en bouwsector. Het positieve citaat van professor Botlhale over de Chinese bedrijven heeft alleen betrekking op de toename van de overheidsinkomsten en niet op het welzijn van de bevolking. Als je dit naast de banencreatie zet, die plaatsvindt onder slechte levensomstandigheden, dan leiden de handelingen van de Chinese handelaren en bedrijven allerminst tot werkgelegenheid en een bevordering van het algemeen welzijn van de Botswanaanse bevolking. Er is sprake van een situatie voor eigen gewin, zoals Mekonnen (2015) beschrijft, omdat de Chinese bouwbedrijven in zowel Namibië als Botswana aan Chinese arbeiders de voorkeur geven boven lokale arbeiders.

Gezondheidszorg

In het geval van de gezondheidszorg gaat het voornamelijk om de Chinese invloed in medicatievoorziening en klinieken. Er worden verschillende ziekenhuizen en klinieken gebouwd. Echter gaat het hier weer om het positieve effect voor de infrastructuur. Het is belangrijk voor de ontwikkeling van de bevolking dat Chinese bedrijven ziekenhuizen en klinieken bouwen, maar de gevolgen na de bouw zijn nadelig voor het welzijn. Voornamelijk omdat de gebouwde Chinese klinieken ook bemand worden door Chinees personeel en er Chinese medicatie wordt verkocht. Dit is nadelig voor het welzijn, omdat deze medicatie niet getest wordt op effectiviteit en daardoor het welzijn van de bevolking daalt. Op de korte termijn zorgt de realisatie van medische gebouwen voor een verbetering van het welzijn door de toegankelijkheid tot medicatie en zorg, maar op de lange termijn leidt het tot een daling van het welzijn omdat de effectiviteit van de zorg niet onderzocht is.

Onderwijs

Voor de ontwikkeling van het onderwijs treedt hetzelfde effect op als in de gezondheidszorg. De Chinese bouwbedrijven hebben verschillende openbare scholen gerealiseerd in zowel Namibië als Botswana, maar de bedrijven ontfermen zich niet over de invulling van de scholen. Op het *Forum on China-Africa Cooperation* in 2015 kondigde de Chinese president Xi Jinping aan dat China in tien jaar tijd 30.000 studiebeurzen zal uitreiken aan excellente Afrikaanse studenten (Bothwell, 2016). Het probleem is echter dat deze Afrikaanse studenten een studiebeurs krijgen aangeboden van een Chinese universiteit. Deze ontwikkeling zorgt niet voor de verbetering van het onderwijs in Namibië of Botswana. Wanneer de Chinezen wel waken over de invulling van de vakken of opleidingen in Namibië of Botswana, dan gaat het om vakken over de Chinese taal, cultuur of geschiedenis (Bothwell, 2016). Ross Anthony, directeur van het instituut *Chinese Studies* aan de Universiteit van Stellenbosch geeft aan dat er in Botswana onlangs een opleiding Chinees is ontwikkeld en vindt dat men voorzichtig moet zijn met inmenging van de Chinese taal en cultuur in de Afrikaanse gemeenschappen (Bothwell, 2016).

7. Conclusie

De doelstelling van dit paper was om te onderzoeken of China een belangrijke rol speelt in de economische en sociale ontwikkeling van Namibië en Botswana en of deze Chinese economische activiteiten op het gebied van economie en welzijn gunstig zijn voor deze landen. Dit gebeurde door middel van de volgende onderzoeksvraag: *'In hoeverre draagt China bij aan de economische en sociale ontwikkeling van Namibië en Botswana?'*. De onderzoeksvraag en de deelvragen zijn uitgewerkt aan de hand van de macro-economische criteria van Woods (2008) en de criteria op het gebied van welzijn van Greig et al. (2007).

Daarnaast zijn er in hoofdstuk 3 dertien principes uiteengezet waarop China de relatie met de Afrikaanse landen baseert. China houdt zich tot dusver aan de principes van *peaceful co-existence*. De landen worden op gelijke manier behandeld en China heeft geen moeite met het wederzijds respect voor soevereiniteit en territoriale integriteit. Ze nemen weliswaar, vooral in Namibië, de gehele bouwsector over en kopen de Namibische bouwbedrijven uit, maar dit is meer een vorm van moordende concurrentie dan schending van de soevereiniteit. Het is de vraag of de Namibische en Botswanaanse handelaren en bouwbedrijven blij zijn met de Chinese concurrentie, maar een schending van de principes vindt niet plaats. Als het gaat om de principes met betrekking tot *foreign aid*, dan zijn er enkele principes die niet nageleefd worden: China helpt niet of nauwelijks met technologische veranderingen, ze leveren een slechte kwaliteit bouwmaterialen en consumptiegoederen en de bouwprojecten zijn vaak niet op tijd af. Daarnaast krijgen de lokale Namibische werknemers ook minder betaald dan de Chinese werknemers, terwijl een van de principes is dat de Chinese en lokale arbeiders hetzelfde behandeld worden en uitbetaald krijgen.

De criteria van Woods zijn toegepast in zowel Namibië als Botswana en voor beide landen is vast te stellen dat de Chinese economische activiteiten niet leiden tot macro-economische ontwikkeling. Als we kijken naar de hogere groei in de regio, dan leidt de aanwezigheid van de Chinese handelaren op de korte termijn wel tot positieve macro-economische ontwikkeling. Goedkope consumptiegoederen worden immers beschikbaar voor de lokale (armere) bevolking en de bevolking vindt werk bij de Chinese handelaren, hetgeen ook leidt tot hogere inkomsten. Echter, op de lange termijn kunnen de handelaren en bedrijven niet concurreren met de Chinezen. Het aanbod van goedkopere consumptiegoederen en het

uitkopen van bouwcontracten leidt tot minder groei, slechtere vormen van handel en lagere inkomsten. Daarnaast hebben beide landen een negatieve handelsbalans met China en is China de afgelopen jaren geen belangrijke importeur of exporteur voor zowel Namibië als Botswana. China behoorde in 2015 zelfs tot een van de landen met het grootste handelstekort met Namibië.

De Chinese activiteiten leiden ook niet tot een verbetering van de sociale ontwikkeling op het gebied van welzijn. De Chinese bouwprojecten creëren banen, maar dit leidt niet tot een aanzienlijke daling van het werkloosheidspercentage in Namibië en Botswana en de Chinese bedrijven nemen liever Chinese dan lokale mensen in dienst. Op het gebied van de gezondheidszorg leidt de realisatie van ziekenhuizen en klinieken door Chinese bedrijven tot een verbetering van het algemeen welzijn vanwege de toegang tot medicatie en zorg. Echter, de Chinezen passen eigen gezondheidsmethoden toe die niet getest zijn op hun effectiviteit wat op de lange termijn leidt tot een daling van het welzijn.

De lange termijn is dermate belangrijker dan de korte termijn, dat geconcludeerd kan worden dat de Chinese activiteiten niet hebben bijgedragen aan de economische en sociale ontwikkeling in Namibië en Botswana.

8. Literatuurlijst

- Anshan L. (2008). China's New Policy toward Africa. In R.I. Rotberg (Ed.), *China into Africa: trade, aid and influence*. (pp. 1-30). Geraadpleegd op <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt6wphrg.5>
- An Overview of the Relations Between China and Botswana. (2008, 1 februari). *Embassy of the People's Republic of China in the Republic of Botswana*.
- Brautigam, D. (2009). *The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa*. London: Oxford University Press.
- Bothwell, E. (2016, 21 april). What Chinese investment means for African higher education. *World University Rankings*. Geraadpleegd op <https://www.timeshighereducation.com/features/what-chinese-investment-means-for-african-higher-education#survey-answer>
- Chen, A.Y. (2009). China's Role in Infrastructure Development in Botswana. *South African Institute of International Affairs*, 44, 1-20.
- Chinese road construction projects in Namibia a boon for youth. (2017, 21 maart). *Construction Review Online*.
- Chinese company wins another mega construction project contract. (2016, 18 juli). *Sunday Standard Reporter*.
- CIA World Factbook, data Namibië en Botswana (1995-2015). Geraadpleegd op <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- Cissé, D. (2016, 3 februari). Namibia: Chinese Traders in Windhoek. *Pamzabuka News: Weekly Forum for Social Justice in Africa*. Geraadpleegd op <http://allafrica.com/stories/201602092138.html>
- De Ruiter, V.P. (2014). *China in Africa? The Namibian Example*. Atlantic Youth Netherlands, 1-6. Geraadpleegd op https://www.atlcom.nl/upload/Vincent_P_de_Ruiter_China_in_Africa_The_Namibian_Example.pdf
- Dobler, G. (2005). *South-South business relations in practice: Chinese merchants in Oshikango, Namibia*. Institute for Social Anthropology, University of Basel.
- Dongmiao, Z. (2017, 21 maart). Namibian president highlights poverty reduction. *African News*. Geraadpleegd op http://news.xinhuanet.com/english/2017-03/21/c_136146305.htm
- Easterly, W. (2008). *Reinventing Foreign Aid*. London en Cambridge: The MIT Press.
- Executive Research Associates. (2009). China in Africa: A Strategic Overview. *ERA*, 1-104.

- Forum on China-Africa Cooperation. (2006). *White paper China's African Policy*. Geraadpleegd op 30-4-17 van <http://www.focac.org/eng/zt/zgdfzccwj/t230479.htm>
- Foster, V., Butterfield, W., Chen, C. and Pushak, N. (2009). *Building Bridges: China's Growing Role as Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa*. Washington: The World Bank and PPIAF
- Greig, A., Hulme, D. and, Turner, M. (2007). *Challenging Global Inequality: Development Theory and Practice in the 21st Century*. Hampshire: Palgrave MacMillan
- Hellström, J. (2009). China's emerging role in Africa: A strategic overview. *FOI Studies in African Security*, 1-29.
- Ikela, S. (2017, 16 maart). Over 80% of construction tenders awarded to locals. *New Era*. Geraadpleegd op <https://www.newera.com.na/2017/03/16/over-80-of-construction-tenders-awarded-to-locals/>
- Jauch, H. en Sakaria, I. (2009). *Chinese Investment in Namibia: A Labour Perspective*. Labour Resource and Research Institute, 1-44.
- Kaira, C. (2016, 14 maart). Trade deficit highest in 10 years. *The Namibian*. Geraadpleegd op <http://www.namibian.com.na/148480/archive-read/Trade-deficit-highest-in-10-years>
- Krawitz, A. (2015, 17 september). Blinging Down Botswana's Economy. *Rapport: diamonds.net*. Geraadpleegd op <http://www.diamonds.net/News/NewsItem.aspx?ArticleID=53412>
- Luan (2012, 26 juni). Chinese vice premier meets Botswana official, pledges cooperation on poverty reduction. *English News, Xinhuanet.com*. Geraadpleegd op http://news.xinhuanet.com/english/china/2012-06/26/c_131677620.htm
- Mekonnen, A. (2015). *The West and China in Africa: Civilization without Justice*. Oregon: Wipf & Stock.
- Menges, W. (2007, 12 maart). Tender to Chinese builder under attack. *The Namibian*. geraadpleegd op <http://www.namibian.com.na/index.php?id=31117&page=archive-read>
- Odada, J.E., en Matundu, O.K. (2008). *China-Africa Economic Relations: The Case of Namibia*. Department of Economics, Univeristy of Namibia.
- Redactie Trouw. (2014, 26 oktober). President Botswana wint verkiezingen. *Trouw*. Geraadpleegd van <https://www.trouw.nl/home/president-botswana-wint-verkiezingen~a983969d/>
- Riddell, R.C. (2007). *Does Foreign Aid Really Work?* London: Oxford University Press.
- Taylor, I. (2006). *China and Africa: Engagement and Compromise*. New York: Routledge.

- United Nations Development Programme. (2016). *Human Development Reports: Botswana*. Geraadpleegd op <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/BWA>
- United Nations Development Programme. (2016). *Human Development Reports: Namibia*. Geraadpleegd op <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/NAM>
- Weidlich, B. (2008, 21 oktober). Chinese businesses 'kill' Namibian retail outlets. *The Namibian*. Geraadpleegd op <http://www.namibian.com.na /index.php?id=48487 &page =archive-read>
- Wereldbank 2015, Data Namibië. Geraadpleegd op <http://data.worldbank.org/country/namibia>
- Wereldbank 2015, Data Botswana. Geraadpleegd op <http://data.worldbank.org/country/botswana>
- Woods, N. (2008). *Whose Aid? Whose Influence? China, emerging donors and the silent revolution in development assistance*. *International Affairs*, 84(6), 1-17.
- WITS, World Integrated Trade Solutions, 2015, Data Botswana. Geraadpleegd op <http://wits.worldbank.org/CountrySnapshot/en/BWA>
- Yanyin, Z. (2017). Iron sharpens Iron: Social Interactions at China Shops in Botswana. *African Potentials*, 1-244.
- Youngman, F. (2013). *Strengthening Africa-China Relations: A Perspective from Botswana*. Centre for Chinese Studies: University Stellenbosch, 1-20.